

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

409. PLENÁRIS ÜLÉS, 2004. JÚNIUS 2–3

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az „Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó törvényre vonatkozó rendeleti javaslatáról (»ROM II«)”

(COM(2003) 427 végleges – 2003/0168 (COD))

(2004/C 241/01)

A Tanács 2003. szeptember 8-án úgy döntött, hogy – az EK-szerződés 262. paragrafusa értelmében – felkéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy véleményezze az alábbi előterjesztést:

„Az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó törvényre vonatkozó rendeleti javaslatáról (»ROM II«)”.

A munkák előkészítésével megbízott „Egységes Piac, Termelés és Fogyasztás” Szakcsoport 2004. május 4-én fogadta el állásfoglalását. Az előadó Frank von Fürstenwerth.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. június 2-i és 3-i 409. plenáris ülésén 168 igen szavattal és 8 tartózkodással a következő állásfoglalást fogadta el:

1. A végkövetkeztetések összefoglalása

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözlö az Európai Bizottság azon javaslatát, hogy európai rendelet formájában meg kívánja határozni a szerződésen kívüli kötelezettségekre vonatkozó törvények kollíziós szabályait, ami lehetővé teszi, hogy egy olyan joghézagot szüntessünk meg, amely eddig érezhetően hátráltatta az egységes európai jogi térség kialakítását.

1.2 A Bizottság bátorítja és egyúttal felkéri az Európai Bizottságot, hogy javaslatát – a 9. cikkelyben részletesen említett módosító, ill. javítási javaslatok figyelembe vételével – a lehető leggyorsabban zárja le, hogy a rendelet életbe léphessen.

1.3 A Bizottság üdvözlö az Európai Bizottság fáradozását annak érdekében, hogy a szerződésen kívüli kötelezettségekre vonatkozó nemzetközi magánjog e fontos területén fennálló jogi széttagoltságot, a teljes harmonizáció révén ki kívánja küszöbölni. Ez a jogalkalmazó számára egyszerűsítésekkel jár, amelyeket nem lehet elég nagyra értékelni. Ahelyett, hogy minden egyes nemzetközi vonatkozású esetben először meg kelljen határozni a kollíziós törvények esetére alkalmazandó szabályokat, valamint megvizsgálni ezek tartalmát – mely eltérő az egyes tagországokban, legalábbis a részletkérdésekben –, a jövőben a szabályok egyetlen egységes készletéből lehet majd kiindulni, amelyek – a rendelet azonnali hatállyal alkalmazható volta miatt – az összes tagállamban azonosak lesznek.

2. Bevezetés: A kezdeményezés indoklása

2.1 A rendelettel az Európai Bizottság az Európai Unióban most először szándékozik a szerződésen kívüli kötelezettségek területén egységes szabályokat teremteni a kollíziós törvényekre vonatkozóan. A szerződéses kötelezettségek területén már 1980. óta léteznek ilyen szabályok, amelyekről az akkori nyugat-európai államok többsége döntött, amikor aláírta a szerződéses kötelezettségekre alkalmazható törvényről szóló Egyezményt (Római Szerződés). Később további államok csatlakoztak az Egyezményhez. Annak idején azért választották a multilaterális egyezmény formáját, mert ebben az időben az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó Szerződés – a mai helyzettől eltérően – nem adott jogi alapot arra, hogy megfelelő jogszabályt lehessen hozni közösségi jogszabályként. A szerződésen kívüli kötelezettségek terén érvényes kollíziós törvények szabályai ma még a tagállamok mindenkori önálló szabályozásának hatáskörébe tartoznak, amely szabályozás – ha gyakran a joganyag közös értelmezésén alapul is – legalábbis részleteiben világosan különbözik a többitől, nem utolsósorban a nemzeti joggyakorlat és jogelmélet teszi eltérővé. A jogalkalmazó számára ebből számos nehézség adódik, kezdve a jogszabályok megszerzésével és a nyelvtudással, folytatva az idegen jogi kultúrával való megismerkedéssel, valamint a nemzeti joggyakorlatban és jogelméletben szokásos értelmezésekkel. A szoros tárgyi összefüggés miatt – mivel a kötelmi-jog magában foglalja mind a kötelezettségeket maguk után vonó szerződések jogát, mind pedig a szerződésen kívüli kötelezettségek jogát –,

bármennyire is előrelépés volt annak megkötése, a EKE rendelkezéseit mindig is hiányosnak tartották. Hiányzott belőle a szerződésen kívüli kötelmi jog mint kiegészítő rész. A szerződésen kívüli kötelezettségek kollíziós jogának harmonizációjától – az alkalmazandó anyagi jog meghatározása során elérendő biztonságra és kiszámíthatóságra való tekintettel – hatalmas előrelépés várható a Közösségben eddig tapasztalt állapottal szemben. Természetesen még többet tettünk volna a jogalkalmazókért, ha a Rom-I és Rom-II jogszabályokat egyetlen egységes jogszabályba foglaltuk volna. A Bizottság természetesen tudatában van annak, hogy egy erre nincs jelenleg kilátás, mivel a két projektre vonatkozó eljárások nem haladnak egyforma sebességgel, és mivel elsősorban az a cél, hogy mielőbb egy működő rendszer jöjjön létre a szerződésen kívüli kötelezettségek területén. A Bizottság sajnálatát fejezi ki, hogy Dánia által az EWGV (Európai Gazdasági Közösségről szóló szerződés) IV. címéhez benyújtott fenntartás alapján a tervezett jogszabály ebben a tagállamban nem lesz közvetlenül hatályos (még akkor sem, ha ennek alkalmazására önkéntes választási lehetőség van), és így a harmonizáció hatása az optimális alatt marad. A Bizottság üdvözli, hogy az Egyesült Királyság és Írország bejelentették, hogy alkalmazni kívánják a jogszabályt.

2.2 A jogpolitikai háttér

2.2.1 A rendeletet az Európai Bizottságnak a már véghezvitt vagy tervezett, ill. jelenleg folyamatban levő széleskörű jogalkotói tevékenysége keretében kell szemlélni. A Bizottságnak ismételt alkalma volt az Európai Bizottság egyes javaslataival kapcsolatban állást foglalni.

2.2.2 Először említendő a polgári eljárási jog területén végzett tevékenységek, különösen:

- az 1968. évi Brüsszeli Egyezmény átvitele rendeleti (európai jogszabályi) formába ⁽¹⁾,
- a nem vitatott követelések európai végrehajtási jogcímére vonatkozó rendelettervezet ⁽²⁾,
- rendelet a peres és peren kívüli ügyiratok kézbesítéséről a polgári és a kereskedelmi peres ügyekben a tagállamok területén ⁽³⁾,
- a tagállamok bíróságai közötti együttműködésről szóló rendelet a polgári és a kereskedelmi peres ügyekben, a bizonyításfelvétel területén ⁽⁴⁾,

⁽¹⁾ A Tanács 2000. december 22-i 44/2001/EK számú rendelete a bírósági illetékességről és a polgári peres és kereskedelmi ügyekben hozott döntések elismeréséről és végrehajtásáról, HL L 12., 2001.1.16., 1. o.

⁽²⁾ Tanácsi rendelettervezet a nem vitatott követelések európai végrehajtási jogcímének bevezetésére, COM(2002) 159. számú, 2002. április 18-i végleges dokumentum.

⁽³⁾ A Tanács 2000. május 29-i 1348/2000/EK számú rendelete a polgári és kereskedelmi peres ügyekben a peres és peren kívüli ügyiratok kézbesítéséről a tagállamok területén, HL L 160., 2000.6.30., 37. o.

⁽⁴⁾ A Tanács 2001. május 28-i 1206/2001/EK számú rendelete a tagállamok bíróságai közötti, a polgári és kereskedelmi peres ügyekben a bizonyításfelvétel területén való együttműködésről, HL L 174., 2001.6.27., 1. o.

- az Európai Bizottság ajánlása a peren kívüli közvetítők alapelveire vonatkozóan ⁽⁵⁾,
- a Tanács döntése egy polgári és kereskedelmi peres ügyekkel foglalkozó európai igazságügyi hálózat felállításáról ⁽⁶⁾.

2.2.3 A továbbiakban megemlíthetők az anyagi polgári jog területén végzett munkálatok, különösen:

- az Európai Bizottságnak az európai szerződési jogra vonatkozó, 2001. július 11-i közleménye ⁽⁷⁾,
- a fogyasztói hitelről szóló irányelv ⁽⁸⁾,
- a fogyasztói szerződésekben alkalmazott visszaélészerű záradékokról szóló irányelv ⁽⁹⁾.

2.2.4 A rendeleti javaslat szoros kapcsolatban van az Európai Bizottságnak a nemzetközi anyagi magánjog területén végzett munkáival a kollíziós törvények szabályaira vonatkozóan. Ezeket a munkálatokat az Európai Bizottság azzal kezdte, hogy megjelentett egy Zöld Könyvet a EKÉnek közösségi jogszabállyá való átalakításáról ⁽¹⁰⁾. A ROM-II-es rendelet a Zöld könyvben javasolt ROM-I-es rendeletet egészíti ki, illetve annak természetes folytatása.

2.2.5 Mindezek a tevékenységek egy olyan európai jogi térség, és egy olyan jogi keret megteremtését célozzák, amely lehetővé teszi minden gazdasági szereplő számára az európai egységes piac egyszerűbb és kevesebb nehézséggel járó kihasználását, a jogbiztonság növekedését, és a bíróságok számára a jogalkalmazás megkönnyítését, valamint az európai polgároknak a joghoz való hozzáférését.

3. Jogi alap

3.1 A rendelet tárgya a nemzetközi magánjogi szabályok egységesítése a szerződésen kívüli kötelezettségek területén. A kollíziós szabályok harmonizálására az EKSZ 65. paragrafusa b) cikkelye érvényes. Az Európai Bizottság akkor van felhatalmazva arra, hogy beavatkozzon, ha ezt az egységes piac zökkenőmentes működése megköveteli. A Bizottság nézete szerint ez a helyzet áll itt fenn, mivel a kérdéses kollíziós szabályok harmonizálása hozzájárul ahhoz, hogy biztosítva legyen a határokon átnyúló esetekben a Közösség gazdasági szereplői számára az azonos bánásmód, hogy megerősödjön a jogbiztonság, egyszerűsödjön a törvények alkalmazása és ezzel az arra

⁽⁵⁾ A Bizottság 1998. március 30-i ajánlása azon intézmények alapelveiről, amelyek a fogyasztói jogi jogviták peren kívüli elsimítására illetékesek (98/257/EK), HL L 115., 1998.4.17., 31. o.

⁽⁶⁾ A Tanács 2001. május 28-i döntése egy polgári és kereskedelmi peres ügyekkel foglalkozó európai igazságügyi hálózat felállításáról (2001/470/EK), HL L 174., 2001.6.27., 25. o.

⁽⁷⁾ A Bizottságnak a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez intézett, az európai szerződési jogról szóló közleménye (2001/C 255/01), HL C 255., 2001.9.13., 1. o.

⁽⁸⁾ HL L 61., 1990.3.10., 14. o.

⁽⁹⁾ HL L 95., 1993.4.21., 29. o.

⁽¹⁰⁾ Az EU Bizottság Zöld Könyve a római kötelmi szerződési jogról szóló egyezmény közösségi jogszabállyá való átalakításáról (COM(2002) 654 végleges).

való készség, hogy határon áthúzódó tranzakciókat kössenek, illetve hogy elősegítsék a tagállamok jogi aktusainak kölcsönös elismerését, lehetővé téve a többi tagállamból jövők számára, hogy ezek jogi pontosságáról azonnal meggyőződhesse.

4. Anyagi alkalmazási terület, a jog harmadik államok általi alkalmazása (1., 2. paragrafus)

4.1 A rendelet a kollíziós törvények szabályaira vonatkozik a magán- és kereskedelmi jog területén (1. paragrafus, 1. cikkely). Ezért kézenfekvő, hogy a félreértések kizárása érdekében ezeket világosan kell szabályozni. A törvényhozó ennek során az Európai Ügyrendben (1. paragrafus) használt terminológiához folyamodhat, mivel annak biztos a tartalma. Az adó- és vámügyek kizárása magától értetődik. Említése mindazonáltal nem jár következményekkel.

4.2 A rendelet nem kívánja a szerződésen kívüli kötelezettségek teljes területét szabályozni. A törvényhozó nem kíván túl ambiciózus lenni, nehogy hogy ezzel veszélyeztesse a projekt érthetőségét. Ebből adódóan üdvözlendő a családi, tartási és örökösödési kötelezettségek kizárása (1. paragrafus, 2. cikkely). Ezeket az anyagokat, a kollíziós jogban társadalompolitikai implikációik miatt, hagyományosan különálló jogszabályokban szabályozzák.

4.3 A váltó- és csekkügyek kizárása végülis ugyanúgy, mint az atomenergia által okozott károké is (1. paragrafus, 2. cikkely) az ezeknek külön egyezményekben⁽¹⁾ való megnyugtató szabályozásán alapul, amelyek érvényessége a Közösség területén túlnyúlik, és amelyek létét nem szabad veszélyeztetni.

4.4 Az 1. paragrafus 2.d) cikkelyében szereplő társasági jogi tényállások kizárása elkerülhetetlen, mivel az ott tárgyalt kérdések annyira szorosan összefüggnek a társaságok alapszabályával, hogy a szabályozásnak abban a tárgykörben kell beilleszkednie.

4.5 Az angol-amerikai jog különleges témakörét jeleníti meg a tröszt. Ebben az esetben egy olyan konstrukcióról van szó, amely a társasági jog és az alapítványi jog között helyezkedik el, funkcióját tekintve pedig burkolt vagyonkezelő, amely nem rendelkezik saját jogi személyiséggel. Ez az európai szárazföld államainak jogrendszerében ismeretlen. Ezek miatt a különleges esetek miatt és a társasági joghoz való közelsége miatt már a EKE-ből (1. paragrafus, 2.g) cikkely) is kikerült. Mivel a társasági jog a rendelet alól kivételt képez, ezt kell következetesen követni a trösztrel kapcsolatban is (1. paragrafus e) cikkely).

4.6 A rendelet annak figyelembe vétele nélkül hivatkozik az alkalmazandó jogra, hogy egy tagállam vagy egy harmadik állam jogáról van-e szó (2. paragrafus). Ezzel egy általánosan elismert kollíziós jogi normát követ, amely a kollíziós jogban alapvetően elutasítja más jogrendszerek hátrányos megkülönböztetését. A Bizottság ezt kifejezetten üdvözli. Amennyiben

helyes, hogy a kapcsolási elemek a megoldás céljából egy tényállást egy bizonyos jogrendszerbe utalnak, nem lehet különbséget tenni, hogy Közösségen belüli vagy azon kívüli jogrendszerrel van-e szó.

5. A tiltott cselekményből keletkezett szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó előírások (3–8. paragrafus)

5.1 A 3. paragrafus az anyag lényegét tárgyalja a tiltott cselekményből adódó igények címszó alatt. Elméletileg itt egy sor alkalmazható kritérium áll rendelkezésre, amelyeket többnyire különbségtétel nélkül „lex loci delicti (commissi)”-ként jelölnek, vagyis olyan jogrendszerként, amely azon a helyszínen hatályos, ahol a jogsértő cselekményt elkövetették, az a jogrendszer, amely azon a helyszínen hatályos, ahol az esemény bekövetkezett, amelyen a kár alapszik, az a jogrendszer, amely azon a helyszínen hatályos, ahol a jogsértés bekövetkezett és a jogrendszer, amely a sértett szokásos tartózkodási helyén érvényes. Mindezen kritériumok hagyományosak és jogosultak. Ezeket a különböző érvényes kollíziós jogok ténylegesen használják is. Az európai törvényalkotó feladata itt ezért elsőrendűen az, hogy egy egységes szabályozást alakítson ki az összes tagállamban. Ez a feladat áll az előtérben, és kevésbé az a kérdés, hogy a lehetséges megoldások közül melyiket válassza. A későbbi gyakorlati felhasználás szempontjából elképzelhető, hogy a gyakorlatban az esetek túlnyomó többségében e kritériumok mindegyike vagy sok közülük egybeesik. A sértett szokásos tartózkodási helye rendszerint ugyanaz, mint az a hely, ahol a kár és a kárt okozó esemény bekövetkezett, és ezek egyúttal egybeesnek a jogsértő cselekmény helyszínével. A helyes helyszín körüli vita ezért a konkrét esetekben talán rendszerint inkább csak elméleti. Az európai jogalkotó dönteni kíván egy a kár bekövetkezési helyéről szóló szabályról. Hogy ez tényleg megfelel-e az új kodifikációs irányzatnak ezen a területen, az még kérdés⁽²⁾, azonban ezzel megalapozható az a választás, hogy ezzel végső soron a sértett védelmének adunk elsőbbséget anélkül, hogy a károkozó érdekeit teljes mértékig elhanyagolnánk. Ez utóbbiról lenne szó, ha egyedül a sértett szokásos tartózkodási helyére hagyatkoznánk. Az egyedül a cselekmény helyszínére való hagyatkozás a károkozót mértéken felüli előnyhöz⁽³⁾ juttatná, mert ez nem tesz eleget a sértett jogos védelmi elvárásainak. A törvényalkotónak a részes érdekek kiegyenlítésére tett ezen igyekezete minden tekintetben elfogadhatónak tűnik. Az általános szabálynak a 3. paragrafus 2. se általi korlátozása a résztvevők megegyező szokásos tartózkodási helye esetén megfelel az ügy természetének, és elkerüli a szükségtelen kutakodást idegen jogrendszerekbe. A 3. paragrafust általános korrektívumként alkalmazzák, és ez funkcionálisan a EKE 2. oldalán található 4. paragrafusa 5. cikkelyének felel meg. A jogalkalmazás gyakorlatában mindenesetre arra kell majd ügyelni, hogy az egyedi esetekre vonatkozó kivételi záradékon túl, azokban a tagállamokban, amelyek eddig a cselekmény helyszíne szerinti szabályt alkalmazták, ne essenek abba a hibába, hogy lehetővé teszik a közösségi törvényalkotó által kívánatosnak tartott alapvető átírányítás megkerülését.

⁽¹⁾ Az 1930. június 7-i Genfi Egyezmény a nemzetközi váltó-magánjog területére vonatkozó rendelkezésekről és az 1931. március 19-i Genfi Egyezmény a nemzetközi csekk-magánjog területére vonatkozó rendelkezésekről, valamint az 1960. július 29-i Párizsi Egyezmény egy sor kiegészítő egyezményvel.

⁽²⁾ Az 1999 óta érvényes német szabályozástól (EGBGB 40. cikk, 1. bekezdés) eltérően, amely a cselekmény helyszínét használja fel kapcsoló tényezőként.

⁽³⁾ Kétségtelenül az ottani jogot ismeri, mással nem kell foglalkoznia, és adott esetben kockázatos cselekmények esetében hasznot húzhat az alacsonyabb szintű felelősségvesztési színvonalból.

5.2 A termékfelelősségi ügyekben (4. paragrafus) a rendelet annak az államnak a jogi illetékességét jelöli ki, amelyikben a sértett szokásos tartózkodási helye van. A választott szabályozás mindenekelőtt a részben heves vitákkal a háttérben, a 2003. január 6-i meghallgatás előtti kompromisszumos javaslatnak tekintendő. A többi elképzelhető és megvitatott kapcsolódó kritérium kevésbé tűnik alkalmasnak. A szerzési hely esetleg tiszta véletlen lehet, bizonyos felállásokban aligha határozható meg ésszerűen (internetes vásárlások). Éppúgy véletlen lehet a termékfelelősségi ügyekben a kár bekövetkeztének a helye (ha például a dolog megszerzője utazik, és aközben éri kár). Végül a termék előállítási helye sem lenne kielégítő a termék kapcsolási helye esetében, mivel a globalizáció feltételei között ez inkább marginális viszonyban állhat a tényállással. A választott kapcsolóelem ezzel szemben a sértett védendő érdekeit állítja előtérbe. Ez a választás annál is inkább indokolt, mivel az Európai Bizottság által 2003. január 1-jén megtartott meghallgatáson az elsősorban érintett ipar és biztosítási üzletág képviselői a fogyasztók képviselőivel szembeni előzékenységéből túlnyomóan nagy többséggel emellett nyilatkoztak. Az ipar jogos érdekeit – annak a meghallgatáson kinyilvánított véleménye szerint is – az általános szabály (engedély nélküli forgalomba hozatal) korlátozásával kielégítően figyelembe veszik.

5.3 A rendelet által a tisztességtelen versenyről (5. paragrafus) felállított szabály végülis a klasszikus kapcsolási szabályt tükrözi, vagyis azt, hogy annak a helyszínek a joga kerül alkalmazásra, ahol a versenybe való beavatkozás közvetlenül és lényegesen befolyásoló módon kifejti a hatását (a hatásos versenybefolyásolás helyszíne). Ez a szabály azzal, hogy egyenlő módon kezeli a verseny bel- és külföldi résztvevőit, az általuk betartandó szabályok tekintetében esélyegyenlőséget teremt a versenyben. A tisztességtelen üzleti magatartásról szóló irányelv⁽¹⁾ tervezetének 4. paragrafusának 1. pontja mindenestre ugyanezt a joganyagot – ettől eltérően – a székhely szerinti ország elvének bevonásával kezeli. Még akkor is, ha a két jogszabály indoklása erre az eltérésre nem tér ki, ez az ellentmondás a közösségi jog és a belső piac általános elveinek alkalmazásával az alábbiak szerint feloldható: a rendelet 5. paragrafusa szabályozza a Közösség külső jogait a nem tagállamokhoz (ill. olyan területeken, amelyekre nem terjed ki az irányelv illetékessége) fűződő viszonyban, és az irányelv 4. paragrafusának 1. pontja a tagállamok belső viszonyát szabályozza a belpiacon. Ha ez a szándék, akkor az Európai Bizottság mindenesetre jól tenné, ha ezt mindkét jogszabály esetében az indoklásban egyértelműen tisztázná. És akkor még mindig fennmarad az a nehezen elviselhető állapot, hogy az egyrészt belföldről, másrészt egy nem EU-tagállamból származó versenytársak közötti viszonyra egy tagállamban ugyanazok a szabályok érvényesek, míg ha mindketten különböző EU-tagállamból jöttek, nem azonosak a rájuk vonatkozó szabályok (az utóbbi az irányelvben mindenesetre az anyagi versenyjog harmonizációs fokának a kérdése).

Az 5. paragrafus 1. pontjában található általános szabály korlátozása egy a gyakorlatban előreláthatólag inkább ritkán előforduló eset szabályozása, amikor a verseny szabályainak megsértése nem általános érvényű, hanem csak egyéni hatása van. A tiltott cselekmény az általános szabályok alá helyezéssel igazoz-

⁽¹⁾ Az Európai Parlament és Tanács irányelv-előterjesztése a vállalatok és fogyasztók közötti belkereskedelmi és belső piaci üzleti forgalomban előforduló tisztességtelen piaci magatartásról és a 84/450/EKG, a 97/7/EK és a 98/27/EK sz. irányelvek módosításáról, 2003. június 18-i COM(2003) 356 sz. okmány.

lást nyer. A Bizottság szorgalmazza annak megfontolását, hogy e rendelkezés címét a következőre kellene módosítani: „Verseny- és tisztességtelen piaci magatartások” annak érdekében, hogy az világosabban fejezze ki azt a szándékot, hogy a szabályozás átfogóan az összes versennyel kapcsolatos jogsértést le akarja fedni.

5.4 Első pillantásra csodálkozhatunk rajta, hogy egy a szerződésen kívüli kötelezettségek kollíziós jogával foglalkozó jogszabályban a személyiségi jogok és a magánszféra megsértésére vonatkozó szabályozás is megtalálható (6. paragrafus), mivel ez sok jogrendszerben hagyományosan a személyi joghoz van rendelve. Ujabbán azonban annyira teret nyert sok tagállamban egy másfajta értékelés, hogy a joganyagot ott ma a tiltott cselekmények közelébe telepítették át. Ennyiben jogos ezzel itt foglalkozni. Az 5. és 8. paragrafusokban tárgyalt anyaghoz való közelsége éppúgy nem vitatható. A 6. paragrafus 1. cikkelyében felállított szabály méltó a jóváhagyásra. Ugyanez vonatkozik a 2. cikkelyre szereplő helyreigazítási igény szabályozására. A Bizottság ösztönzi annak mérlegelését, hogy bizonyos körülmények között a 22. paragrafus már nem teszi-e a „lex fori” javára tett kivételi szabályt fölöslegessé.

5.5 A környezetkárosítás (7. paragrafus) területén az alapszabály teljes összhangban van a 3. paragrafus szerinti általános vétkességi kapcsolással, mégis a sértettnek engedi át, hogy megválassza azt a (számára kedvezőbb) helyet, ahol az az esemény történt, amely a kárt okozta. Nem ismerhető félre, hogy a közösségi jogalkotó az alapszabály azon áttörésével, hogy a sértettnek választási jogot ad, a kollíziós jogi köntösben tulajdonképpen a kollíziós jogon kívüli célokat követ akkor, amikor általános megelőzési céllal a lehetséges környezetkárosítót szigorúbb anyagi joggal fenyegeti meg, és megpróbálja rábírní, hogy a környezet védelmét különös gondossággal végezze. Ez a szempont a 7. paragrafushoz írt indoklásból is kiviláglik.

5.6 A szellemi tulajdon védelmére (8. paragrafus) vonatkozó kapcsolási szabály az ezen a területen általánosan elismert szabálynak felel meg, amely szerint az a jog a mértékadó, amelyik azon a területen hatályos, ahol a védelmet igénylik. Ez a bel- és külföldiek üdvözlendő egyenlő bánásmódjához vezet a mindenkori felségterületen. Aligha lenne megmagyarázható, hogy miért kellene kisebb vagy nagyobb védelemben részesíteni egy külföldi szellemi munkájának gyümölcseit, mint egy belföldiét. A 8. paragrafus 2. cikkelye magától értetődést fejez ki.

6. Másból, mint tiltott cselekményből származó szerződésen kívüli kötelezettségekre alkalmazandó előírások

6.1 A rendelet II. fejezetének 1. szakaszában kezelt ügyek szerint a tiltott cselekményekre vonatkozó jogot, bár a szerződésen kívüli kötelezettségek súlypontját képezi, mégis – különösen a jogalap nélküli gazdagodás és a megbízás nélküli ügyvitel eseteiben – szabályozni szükséges. Emellett a tagállamok eltérő számú és jellegű további szerződésen kívüli kötelmi jogviszonyt ismernek, amelyek szabályozására kínálkozik a visszatérés egy általános záradékra, amint azt a törvényalkotó a 9. paragrafus 1. cikkelyében joggal teszi.

6.2 Ha egy szerződésen kívüli kötelmi jogviszony egy a felek között amúgy is fennálló jogviszony alapján nyugszik (ide szerződések is tartoznak), a dolgok természetének az felel meg, ha azt a jogot jelöljük ki szabályozásra, amely ezt a már amúgy is fennálló jogviszonyt uralja (járulékos kapcsolás). Éppen azokra a szerződésekre való tekintettel, amelyek az előírásban külön is megemlítésre kerülnek, kell mindamellett az EKEt figyelembe venni, amely saját szabályozást tartalmaz az alkalmazási területre vonatkozóan. A 9. paragrafus 1. bekezdése azonban elég rugalmasan van megfogalmazva ahhoz, hogy garantálja az EKE szabályozásához való tökéletes kapcsolódást anélkül, hogy ellentmondásokhoz vezetne. A 9. paragrafus 2. cikkelyében meghozott szabályozás tartalmilag megfelel a rendelet 3. paragrafus 2. cikkelyének, és ugyanezekből az okokból kifolyólag indokolt.

6.3 A jogalap nélküli gazdagodás szabályozása, amely annak az államnak a jogát jelöli meg alkalmazandónak, amelyben a gazdagodás bekövetkezett (9. paragrafus 3. cikkely), összhangban áll a legtöbb tagállamban elismert elvekkel. Ha a gazdagodás egy (érvénytelen) szerződéses viszony alapján történt, a 9. paragrafus logikája szerint mindenesetre már annak 1. cikkelye alkalmazandó (!). Kívánatos lenne ezt a norma-szövegben egyértelműbben kifejezésre juttatni, hogy a kevésbé jártas jogalkalmazóknak kezdettől fogva ne legyenek efelől kétségeik. Erre példaként a német EGBG törvény 38. paragrafus 1. cikkelyében lefektetett szabályozás szolgálhat, amely ugyan- ezt az elvet követi. Azoknak a magyarázatoknak az alapján, amelyeket az Európai Bizottság képviselőnője az előíráshoz adott, ezt a kapcsolást csak akkor kellene alkalmazni, ha egy a 9. paragrafus 1. vagy 2. cikkelye szerinti járulékos kapcsolás már egyébként sem alkalmazható. A Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt sokkal világosabban kifejezésre kellene juttatni, nehogy a jogalkalmazók félreérthessék.

6.4 A megbízás nélküli ügyvitel esetén a rendelet az ügylet urának szokásos tartózkodási helye szerinti jogot kívánja kijelölni (kivéve a 9. paragrafus 4. cikkelye 2. mondatában említett különleges eseteket). Ez a szabályozás az ügylet urának kollíziós-jogi előnyben részesítését jeleníti meg. Ha az üzletvezető szokásos tartózkodási helye szerinti jogot jelölné ki, akkor ezt a személyt részesítené előnyben. A törvényhozó által nyilvánvalóan nem mérlegelt olyan lehetőség is fennáll azonban a kollíziós jogi semlegesség gyakorlására, amennyiben annak a helynek a jogát nyilvánítják alkalmazandónak, ahol az üzleti tevékenység folyik. A Bizottság felkéri az Európai Bizottságot, hogy mérlegelje, nem lenne-e szakszerűbb egy ilyen megoldás. Ez annál is inkább jogos, mivel a törvényhozó a 9. paragrafus 4. cikkelyének 2. mondatában már hoz egy olyan szabályozást, amely a javasolt irányba mutat. Azoknak a magyarázatoknak az alapján, amelyeket a Bizottság képviselőnője az előíráshoz adott, ezt a kapcsolást csak akkor kellene alkalmazni, ha egy a 9. paragrafus 1. vagy 2. cikkelye szerinti járulékos kapcsolás már egyébként sem alkalmazható. A Bizottságnak az a véleménye, hogy ezt sokkal világosabban kifejezésre kellene juttatni a jogalkalmazók félreértéseinek megelőzése céljából.

6.5 A 9. paragrafus 5. cikkelyében található kivételi záradék, amely adott esetben azt a jogot jelöli ki, amellyel szorosabb kapcsolat áll fenn, megfelel a rendelet 3. paragrafus 3. cikkelyének, és ezért ugyanazokból az okokból indokolt. Mégis felmerül a kérdés, hogy ebből összességében egy fölérendelt elv

(!) Bármennyire is nagyon rövid és ezért nem közvetlenül könnyen érthető az indoklás (24. oldal).

nem vezethető-e le, amely a rendelet összes utalásait illetően érvényességre tarthat igényt, tehát a 4–8. paragrafusokban foglaltakra is, amelyekre még nem áll fenn ez a szándék. Az Európai Bizottság mérlegelje tehát ezt, és igenlő esetben illesz-szen be egy megfelelő szabályt a 3. szakaszba. Ebben az esetben törölni kellene a 3. paragrafus 3. cikkelyt és a 9. paragrafus 5. cikkelyt.

6.6 A Bizottság véleménye szerint a 9. paragrafus 6. cikkelye fölösleges, mivel ennek következményei már a 8. paragrafus különleges jogszabályának meglétéből adódnak. Az előírás megtartása mindazonáltal nem káros.

7. **Közös kollíziós szabályok a szerződésen kívüli tiltott cselekményből keletkező kötelezettségekre és szerződésen kívüli egyéb, nem tiltott cselekményből keletkező kötelezettségekre**

7.1 A II. fejezet 3. szakaszának címsora szükségtelenül bonyolult, és nehezíti a megértést. A Bizottság itt az EKE példájának a követését ajánlja, és javasolja a szakasz címét „Közös előírások”-ra átírni.

7.2 A szerződésen kívüli kötelezettségek ügyfelei számára (10. paragrafus) a jog utólagos megválasztásának lehetőségét nyújtva a rendelet helyesen követi azt a haladó irányzatot, amely már a német EGBG 42. paragrafusában vagy a holland nemzetközi magánjogi törvény 6. paragrafusában érvényre jutott. A bizottság üdvözli ezt. A rendelkezésre nem álló jogra vonatkozó kikötés a 10. paragrafus 2. és 3. cikkelyében elismert norma annak elkerülésére, hogy a felek kijátsszák a jogszabályt, és ezért – bár a jogalkalmazást a gyakorlatban bonyolultabbá teszi – nem kifogásolható.

7.3 A rendelet 3–10. paragrafusai alkalmazási területének megszabásakor a törvényalkotó az EKE 10. paragrafusát követi mintaként, megfelelően hozzáigazított formában. A gondos részletezésen elismerendő módon meglátszik a magas fokú jogbiztonságra való törekvés.

7.4 Mindazonáltal problematikusnak tűnik a rendelet 11.d) paragrafusában hozott szabályozás arra való tekintettel, hogy általánosan elismert elvek szerint a lex fori alá tartozik. Az európai törvényalkotónak ehhez nem kellene hozzányúlnia. Amennyiben perbeli lépésekről van szó az anyagi igények érvényesítése és (megelőző) biztosítása érdekében, ezeknek eljárási szempontból alapvetően az illetékes bíróság joga alá kellene tartozniuk. Annak a kérdésnek, hogy az igény mint olyan (anyagilag) megáll-e, a 3–10. paragrafusokban meghatározott joghoz kellene tartoznia. Az indoklás arra utal, hogy a törvényalkotónak ez volt a szándéka. Ahol a peres út annyira szoroson összefonódik az érvényesítéssel és anyagi igénnyel, hogy ezek szétválasztása már nem lehetséges, indokolt a „lex fori”-szabály alóli kivétel, és igénybe lehet venni a „lex causae”-t.

7.5 A 12. paragrafus, amely a beavatkozási normák (kényszerítő rendelkezések, lois de police) nehéz témáját szabályozza, az EKE 7. paragrafusára támaszkodik (az ügyből adódóan szükséges módosítások figyelembe vételével), és ezzel megfelel az elismert kollíziós-jogi normának. Az EKE-től eltérő címzés megfelel az 1980 óta ezen a területen továbbfejlesztett nyelvhasználatnak.

7.6 A 13. paragrafus megteremti annak előfeltételeit, hogy a biztonsági és magatartási előírások tekintetében közvetlen kapcsolat jöhet létre, amely alapvetően indokolt. A Bizottság véleménye szerint azoknak a szabályoknak kellene mértékadónak lenniük, amelyek a cselekmény helyén érvényesek voltak, mert azoknak a tiszteletben tartása várható el a károkozótól. A Hági Egyezmény 7. paragrafusának szabályozása a közúti közlekedési balesetknél alkalmazandó jogról egyébként (szemben az indoklással – 28. oldal) ebben az értelemben értendő, mivel az a baleset helyére irányul. Érdeklődésre az Európai Bizottság képviselője is ebben az értelemben magyarázta a 13. paragrafust. A Bizottság véleménye szerint ez legalábbis nem minden nyelvi változathoz derül ki elég világosan. A Bizottság ezért felszólítja az Európai Bizottságot, hogy a rendelet 13. paragrafusában azokat a biztonsági és magatartási szabályokat nyilvánítsa kétségbevonhatatlanul mértékadónak, amelyek a cselekmény helyén érvényesek voltak.

7.7 A biztosítóval szembeni térítési igény közvetlen érvényesítésére vonatkozó kapcsolási szabály megfelel az ügy természetének, és az anyagi ellenpárját jeleníti meg az Európai Ügyrend 11. paragrafusa 2. cikkelyében lefektetett eljárásjogi szabályozásnak is.

7.8 A törvényes követelés átszállásának szabályozása (15. paragrafus) megegyezik az EKE 13. paragrafusával, és nincs vele probléma. Az Európai Bizottságnak ügyelnie kell majd arra, hogy ez az egyezés az EKE-nek európai rendeletté (Rom-I-VO) való átdolgozása után is megmaradjon. Ugyanez vonatkozik a 17. (bizonyítás) paragrafusra, amely az EKE 14. paragrafusának felel meg. A 16. paragrafus egyedül jeleníti meg az EKE-ben szereplő eltérő anyag miatt a mintaként szóba jöhető 9. paragrafus 4. cikkely átvételét, és ez egy sikeres adaptáció.

8. Egyéb előírások/záró rendelkezések

8.1 A rendelet III. és IV. fejezetében kezelt témák túlnyomórészt nem problematikusak, mert ezek az általános kollíziós jogi normának megfelelő technikai szabályozások, amelyek nem igényelnek részletekbe menő kommentárokat. Ez vonatkozik különösen a 20. paragrafusra (a vissza- és továbbutalás kizárása), amely az EKE 15. paragrafusának felel meg, a 21. paragrafusra (többjogú államok), amely az EKE 19. paragrafusának felel meg, a 22. paragrafusra (ordre public des Forums), amely az EKE 16. paragrafusának felel meg és a 25. paragrafusra (a fennálló egyezményekhez fűződő viszony), amely az EKE 21. paragrafusának felel meg.

8.2 A rendelet 18. paragrafusa bizonyos területeket, amelyek nem tartoznak egyetlen közvetlen fennhatóság alá sem, a rendelet szempontjából egy tekintet alá veszi egy állam felségterületével. Ezzel elkerüli a kollíziós jogrendszer nemkívánatos jöghézagait ill. véletlen kapcsolódásait. A Bizottság üdvözli ezt.

8.3 Egy személy szokásos tartózkodási helye a mai nemzetközi magánjogban és ezzel összhangban a rendeletben központi szerephez jut a kapcsolatban. Míg a természetes személyek szokásos tartózkodási helyének meghatározása

messzemenően problémamentes, a jogi személyeknél efelől kétségek merülhetnek fel. A rendelet ezt szakszerűen kiküszöböli, amennyiben e tekintetben a fő telephelyet nyilvánítja mértékadónak. Az Európai Ügyrend 60. paragrafusának átvétele nem lett volna szakszerű, mivel az Európai Ügyrend általános-ságban a lakóhelyet, nem a szokásos tartózkodási helyet alkalmazza, ráadásul az ott felkínált hármas megoldás alacsonyabb szintű jogbiztonsághoz vezetett volna.

8.4 A 24. paragrafust a jogalkotó csak a 2003. januári meghallgatáson kapott megfelelő ösztönzés után vette fel a rendelet szövegébe. Ennek a német EGBG 40. paragrafus 3. cikkelyében található egy mintaképe, amelynek a célja az, hogy azoknak az igényeknek az érvényesítését, amelyek a communis opinio szerint a Közösségben exorbitánsként sorolandók be, már anyagi-jogi alapon megakadályozzák, és ezzel együtt különösen az erről nyitható pert és vitákat, ha ezek az „ordre public”-nek ellentmondanak, feleslegessé teyék. A Bizottság kifejezetten üdvözli a törvényhozónak ezt a nézetét. Viszont megfontolandónak tartja, hogy a kártérítésre jogosultnak azzal nem lennének a segítségére, ha (önmagában értékelendő jogpolitikai okokból) egy keletkezett kárért egyáltalán nem kárpótolnák, mert egy a tagállamok nézőpontjából is szerény kártérítésnek ugyanúgy egy idegen anyagi jogszabály az alapja, mint egy elfogadhatatlan büntető kártérítésnek („punitive damages”, „triple damages”). A Bizottság attól tart, hogy a 24. paragrafus jelenlegi megfogalmazása éppen az igények ilyen teljes megtagadását segítené elő. Ezért azt javasolja, hogy az előírást az alábbiak szerint fogalmazzák újra:

„A jelen rendelet szerint megjelölt jog jogszabályának alkalmazása akkor és csak annyiban nem alapít igényt egy teljesítésre, ha ez nyilvánvalóan más célt szolgál, mint a sértett arányos kártalanítását.”

8.5 A rendelet a 25. paragrafusában tartalmaz egy kikötést a nemzetközi egyezmények javára, amelyeknek, amennyiben a tagállamok ezek által kötve vannak, a szerződésen kívüli kötelezettségek kollíziós joga területén előnyt biztosít. Az előírás lényegében megfelel az EKE 21. paragrafusának, azonban az EKE-től eltérően nem ad mentességet az olyan jövőbeli szerződéses kötelezettségek esetére, amelyek a közösségi jogtól eltérnek. Ez a különbség a rendeletnek – mint a nemzeti törvényalkotót kötik jogok – azzal a szándékolt tulajdonságával, illetve annak szükségességével magyarázható, hogy meg kell akadályozni a jövőben a közösségi jogi helyzet további széttagozódását. A Bizottság üdvözli a kikötést, mert az lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy a múltban vállalt szerződéses kötelezettségeiknek a jövőben is eleget tegyenek, és továbbra is fenntartsák tagságukat a fontos, részben az egész világon érvényes szerződésekben. A Bizottság ezzel összefüggésben csak példaként emlékeztet az 1896. szeptember 9-i Berni Egyezményre az irodalmi és művészeti alkotások védelméről, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezményre (TRIPS = Agreement on Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights), az 1910. szeptember 23-i, a tengeri veszély esetén történő segítségnyújtás és mentés egyes szabályainak egységes megállapításáról szóló nemzetközi egyezményre és a tengeri hajók tulajdonosainak felelősségkorlátozásáról szóló nemzetközi egyezményre.

9. Végkövetkeztetés

A Bizottság felszólítja az Európai Bizottságot, hogy a korrek-túrák elvégzése után a rendelettel kapcsolatos munkát a lehető leggyorsabban zárja le, hogy az hatályba léphessen. Az Európai Bizottságnak:

- a rendelet 5. paragrafusa és a tisztességtelen versenyről szóló irányelv 4. paragrafusa 1 cikkelye közötti viszonyt tisztázni kellene, és az indoklást ehhez kellene igazítani,
- felül kellene vizsgálnia, hogy a környezetkárosítás területén a sértettek a választási jog megadása (7. paragrafus) tényleg méltányos-e,
- a rendelet szövegében jobban meg kellene világítani a 9. paragrafus 3-4. cikkelyének a 9. paragrafus 1. és 2. cikkelyéhez való viszonyát,
- mérlegelnie kellene, hogy nem lenne-e szakszerűbb a 9. paragrafus 4. cikkelyében annak a helynek a jogát mérték-adónak nyilvánítani, ahol az üzletet megkötik,

- felül kellene vizsgálnia, hogy a 9. paragrafus 5. cikkelyét nem lehetne-e a rendelet általános elvévé felértékelni, és a 3. szakaszban elhelyezni,
- a 3. szakasz címét meg kellene változtatni „Közös rendeletek”-re,
- a rendelet 13. paragrafusában azokat a biztonsági és magatartási szabályokat kellene kétségbevonhatatlanul mérték-adónak nyilvánítani, amelyek a cselekmény helyén érvényesek voltak,
- a 24. paragrafust az alábbiak szerint át kellene fogalmazni:

„A jelen rendelet szerint megjelölt jog jogszabályának alkalmazása akkor és csak annyiban nem alapít igényt egy teljesítésre, ha ez nyilvánvalóan más célt szolgál, mint a sértett arányos kártalanítását.”

Brüsszel, 2004. június 4.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Roger BRIESCH

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „A Bizottság közleményéről a Tanács, az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére – A betegek érdekeit szolgáló, Európába telepített gyógyszeripar megerősítésére – Cselekvési javaslat”

(COM(2003) 383 végleges)

(2004/C 241/02)

2003. október 16-án az Európai Bizottság elhatározta, hogy konzultál az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, az Európai Közösség alapító Szerződésének 262. §-ában foglaltak értelmében: „A Bizottság közleményéről a Tanács, az Európai Parlament, a Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága részére – A betegek érdekében az Európába telepített gyógyszeripar megerősítése tárgyában – Cselekvési javaslat”.

Az „Egységes Piaci, Termelési és Fogyasztási” Szekció, amely a tárgyi bizottsági munka előkészítésének felelőse, 2004. május 4-én a véleményt elfogadta. A téma előadója O'Neill úrhölgy volt.

A 2004. június 2-i és 3-i 409. plenáris ülésén (június 2-i tanácskozás), az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az alábbi véleményt fogadta el 164 igen, 1 nem szavazattal, 10 tartózkodás mellett:

1. Háttér

1.1 Régóta elismert tény, hogy Európa gyógyszeripara kritikus szerepet játszik mind az ipari, mind az egészségügyi szektorban. Az európai intézetekben jelentős hangsúlyt kapott, hogy olyan készítményeket fejlesszenek ki, amelyek fellendítik az ipart, és előnyösek a betegek részére.

1.2 Ennek érdekében, a 2000-ben megtartott Lisszaboni Tanácskozáson az EU azt a stratégiai célkitűzést fektette le, hogy „kiépíti a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb

tudásalapú gazdaságát, amely képes a fenntartható gazdasági fejlődésre, több és jobb munkahely, nagyobb gazdasági összetartozás megteremtésére”, és ebben a gyógyszeripar meghatározó szerepet játszik.

1.3 A Minisztertanács, az orvosi termékekről és a közegészségügyről 2000. júniusában kiadott határozatában kihangsúlyozta az innovatív medicinának, jelentős gyógyászati értékek fontosságát, mind az ipari, mind a közegészségügyi szektor céljainak elérése érdekében.